

Herziening van een aantal bepalingen van het Wetboek van Strafvordering betreffende mondelinge vonnissen in strafzaken en aanpassing van de Wet op de economische delicten aan die herziening

VERSLAG VAN EEN MONDELING OVERLEG

Nr. 8

Alvorens eindverslag uit te brengen achtte de vaste Commissie voor Justitie het alsnog wenselijk inzake het voorliggende wetsontwerp mondeling overleg te voeren met de Minister van Justitie. Dit overleg vond plaats op woensdag 21 februari 1973. De bewindsman was daarbij vergezeld van de heren mr. W. Duk en mr. drs. C. Fasseur van de Stafafdeling Wetgeving Publiekrecht van het Departement van Justitie.

De commissie brengt over deze bespreking het navolgende verslag uit. Tot beter begrip van het gevoerde beraad is daarbij de inhoud van het wetsontwerp vooraf in het kort samengevat.

Het wetsontwerp beoogt uitbreiding te geven aan de toepassingsmogelijkheid van het z.g. stempelvonnis, dat thans reeds mogelijk is in eenvoudige strafzaken die door de kantonrechter en de economische politierechter worden berecht. Een stempelvonnis is een mondeling strafvonnis waarbij op last van de rechter van het opmaken van een proces-verbaal van de terechtzitting wordt afgezien en met een door de rechter te waarmaken aantekening van de uitspraak op het dubbel van de dagvaarding wordt volstaan. De rechter kan een stempelvonnis geven indien hetzij geen straf of maatregel, hetzij geen andere straf dan geldboete of berisping is opgelegd en tevens door de verdachte geen verweer is gevoerd, geen getuigen of deskundigen zijn gehoord enz. (zie artikel 398, lid 2, van het Wetboek van Strafvordering).

Het stempelvonnis moet worden onderscheiden van de z.g. aantekening mondeling vonnis. In dat geval wordt wel proces-verbaal van de terechtzitting opgemaakt, en de uitspraak daarin op de wijze, door de Minister van Justitie bepaald, aangekend. Onder andere moet die aantekening de gebezigde bewijsmiddelen en andere gronden voor de bewezenverklaring bevatten. De aantekening mondeling vonnis is gebruikelijk in de door de politierechter berechte strafzaken (zie artikel 378 Sv.). De uitspraken van de meervoudige strafkamers van de rechtbanken ten slotte zijn vastgelegd in uitgewerkte schriftelijke strafvonnissen (zie artikel 365 Sv.).

Het wetsontwerp geeft uitbreiding aan het stempelvonnis in die zin dat het ook mogelijk wordt gemaakt in strafzaken waarvan de politierechter en kinderrechter kennis nemen. Anderzijds beperkt het de toepassingsmogelijkheid van het stempelvonnis enigszins doordat het in het (gewijzigde) ontwerp is uitgesloten bij geldboeten boven f 500 (in het oorspronkelijke ontwerp f 200).

Van de zijde van de sectie raadsheren en rechters van de Nederlandse Vereniging voor Rechtspraak (de commissie-Da Costa) is aangedrongen op ingrijpende wijzigingen in het wetsontwerp. Onder meer is bepleit in vrijwel alle eenvoudige strafzaken, waarin geen appèl is ingesteld, met een aantekening van de uitspraak in een voorgedrukt formulier, met achterwegelating van het proces-verbaal van de zitting, te kunnen volstaan. Dit zou dus betekenen dat het stempelvonnis (zij het dan met gebruikmaking van een „stempel” dat meer gegevens bevat dan het bestaande) ook bij het opleggen van vrijheidsstraffen in principe mogelijk wordt gemaakt. Verder heeft de commissie-Da Costa aangedrongen op het invoeren van de aantekening mondeling vonnis c.q. het stempelvonnis in de appèlprocedure.

Tenslotte spreekt zij zich uit voor de mogelijkheid dat ook de meervoudige strafkamers van de rechtbanken in eerste aanleg mondeling vonnis zullen kunnen wijzen.

Naar aanleiding van de vraag uit de commissie waarom de toepassing van het stempelvonnis in het wetsvoorstel is uitgesloten bij vrijheidsstraffen en hoge geldboeten, wees de bewindsman op het gestelde in de memorie van antwoord: er behoort een duidelijke relatie te blijven bestaan tussen de ernst van het feit en de zwaarte van de straf aan de ene kant en de behandeling van de strafzaak ter zitting, de vorm van de uitspraak en de registratie daarvan aan de andere kant. Met name de vrijheidsstraf achtte de Minister een diep ingrijpende maatregel in het leven van de veroordeelde, die met veel aandacht en zorg dient te worden omgeven. Er bleef dan ook bij hem grote aarzeling bestaan om bij het opleggen van een vrijheidsstraf toe te staan, dat deze straf wordt neergelegd in een simpel stempelvonnis. Indien men komt in de sfeer van de vrijheidsstraffen dient bijzondere attentie te worden geschonken aan de administratieve vormgeving daarvan. Dit betekent tegelijkertijd een extra stimulans tot het geven van de grootst mogelijke aandacht aan de zaak.

Wel wilde de Minister in overweging nemen of niet bij geldboeten tot een hoger bedrag dan f 500 zou kunnen worden volstaan met een aantekening van de uitspraak in een voorgedrukt formulier zonder proces-verbaal van de zitting, mits in dat formulier ruimte wordt uitgespaard voor een motivering van de straf. (Zoals bekend heeft de Commissie vermogensstraffen voorgesteld een bijzondere motiveringsplicht in te voeren bij hogere geldboeten).

Enkele leden van de commissie waren verder van mening dat het een van de essentiële vraagstukken bij het wetsontwerp was of het onderscheid tussen het stempelvonnis en de aantekening mondeling vonnis moest worden gehandhaafd. Dient men niet zowel uit een oogpunt van rechtszekerheid als uit een oogpunt van administratieve vereenvoudiging te komen tot een systeem waarbij de uitspraak hetzij wordt neergelegd in een voorgedrukt formulier, dat alle relevante gegevens bevat, hetzij, b.v. indien de verdachte daarom uitdrukkelijk heeft verzocht, in een uitgewerkt schriftelijk strafvonnis, zo vroegen zij zich af.

De Minister wees erop dat een dergelijke tweedeling, al heeft deze het aantrekkelijke van de eenvoud, wel enkele bezwaren heeft. Zo vond de bewindsman het een ernstig nadeel dat naarmate de aantekening van de uitspraak minder gegevens bevat de mogelijkheid om hetgeen feitelijk ter zitting is voorgevallen en de inhoud van de rechterlijke beslissing in cassatie te toetsen dienovereenkomstig afneemt. De Hoge Raad kan zonder het proces-verbaal van de terechtzitting b.v. niet meer constateren of misschien essentiële vormvoorschriften niet zijn nageleefd. Ook de taak van de appelrechter wordt moeilijker, omdat hij minder houvast heeft aan het vonnis waartegen beroep was ingesteld.

De Minister was bereid zich nader te beraden over de vraag of toch niet vereenvoudigingen in de aantekening van de uitspraak mogelijk zijn, waardoor aan de rechterlijke macht administratieve werkzaamheden worden bespaard, die niet langer als zinvol worden ervaren. Hij maakte daarbij echter de reserve dat hij eerst advies wilde vragen aan de President van de Hoge Raad en aan de procureur-generaal bij dat college. De wijzigingen, waarop wordt aangedrongen, hebben immers principiële aspecten. Zoals gezegd geldt dit in het bijzonder voor de mogelijkheid om vonnissen of arresten te casseren. Zodra hij na ontvangst van deze adviezen zijn standpunt heeft bepaald, zal hij de commissie daarvan op de hoogte stellen.

Desgevraagd bevestigde de Minister dat het juist is dat al jaren in de praktijk volstaan pleegt te worden met het vastleggen van summere gegevens zolang geen rechtsmiddel tegen het vonnis is ingesteld. Spreker zag daarin een uiting van de algemene menselijke neiging om het zich niet moeilijker te maken dan strikt genomen noodzakelijk is. Hij wees daarnaast op de ernstige personeelstekorten waarmede de administraties van de gerechten te kampen hebben. Men behandelt de zaken daarom zo eenvoudig mogelijk ten einde het werk te kunnen

bijhouden. Zou men overigens bepaalde stringente voorschriften, die indertijd in het Wetboek van Strafvordering zijn opgenomen in het belang van een goede administratieve afdoening van strafzaken, vervangen door minder stringente regels dan is het niet uitgesloten dat de nieuwe regels ook weer zullen afslijten.

Vervolgens legde de commissie de Minister de vraag voor waarom het in strijd komt met het wezen van de collegiale rechtspraak indien het resultaat van het collegiaal beraad mondeling wordt uitgesproken en daarvan in het proces-verbaal van de zitting melding wordt gemaakt.

De bewindsman antwoordde hierop dat naar zijn oordeel de vonnissen, gewezen door de meervoudige kamers van de rechtbanken, schriftelijk behoren te worden gegeven omdat een zorgvuldige afweging van alle ter zake doende omstandigheden door de leden van het college dan het beste wordt verzekerd. Dit is des te wenselijker waar de meervoudige kamers van de rechtbanken, die in eerste aanleg recht doen, doorgaans veel ingewikkelder zaken behandelen dan de politierechters. De Minister zijn wel eens gevallen ter ore gekomen waarin een college dat bij eerste beraadslaging over de zaak na afloop van de zitting tot een veroordeling was gekomen, daarop terugkwam nadat het concept-vonnis was opgesteld en onder de leden van het college had gecirculeerd. Overigens belet de wet niet dat een meervoudige kamer onmiddellijk na afloop van de zitting uitspraak doet. Uitoefening van deze bevoegdheid lijkt vooral aangewezen in het geval van vrijspraak. Weliswaar moet dan volgens artikel 365 Sv. binnen twee dagen na de uitspraak het vonnis op schrift worden gesteld, maar dit zal doorgaans in het geval van vrijspraak geen grote problemen geven.

Ten aanzien van de vraag van de commissie of het belang van de verdachte niet voldoende in aanmerking wordt genomen, indien het wijzen van een schriftelijk vonnis alleen mag plaatsvinden, indien hij (of de officier van justitie) daarom vraagt, antwoordde de Minister dat het bezwaar hiervan zou kunnen zijn dat een verdachte niet om een schriftelijk vonnis durft te vragen, omdat hij bang is dat de rechter dit onaangenaam zal vinden.

Naar aanleiding van dit antwoord werd van de zijde van de commissie opgemerkt dat dit bezwaar ondervangen kan worden door invoering van een voorstel, gedaan door de commissie-Da Costa, waarin gesteld wordt dat de mogelijkheid tot het vragen van een schriftelijk vonnis zou moeten openstaan tot 3 maanden na de uitspraak.

De bewindsman zegde de commissie toe dit voorstel in zijn adviesaanvraag aan de Hoge Raad te zullen betrekken.

Vervolgens werd aan de bewindsman de vraag voorgelegd waarom het niet mogelijk is om, als in eerste aanleg een stempelvonnis c.q. een mondeling vonnis is gewezen, dit ook in appel te doen, uiteraard tenzij officier van justitie of verdachte uitdrukkelijk om een schriftelijk vonnis vragen.

De Minister meende dat in de praktijk geen dringende behoefte bestaat in de appelrechtspraak af te wijken van de regel van een schriftelijk vonnis. Ter illustratie noemde spreker enkele cijfers. In 1969 wezen de gerechtshoven 2641 arresten en de rechtbanken in hoger beroep 3133 vonnissen. In ca. 75 pct. van deze gevallen heeft de behandeling van het appel geleid tot vernietiging van het vonnis waarvan beroep. Bij vernietiging komt een mondeling vonnis vaak niet in aanmerking. Het gaat dus om een betrekkelijk klein aantal zaken waarin een mondeling vonnis werkbeparend zou zijn. Tegenover dit geringe praktische voordeel staat de grotere kans dat een feitelijk of juridisch detail, dan wel een onnauwkeurigheid bij de behandeling in eerste aanleg, aan de aandacht van de appelrechter ontsnapt, wanneer de eis van een schriftelijk vonnis komt te vervallen. Ten slotte zal een mondeling vonnis in twee instanties gevolgen hebben voor het beroep in cassatie.

Hierna kwam de commissie nog terug op de vraag waarom het onderscheid tussen het stempelvonnis en de aantekening mondeling vonnis dient te worden gehandhaafd. Men vroeg zich af of niet altijd zou kunnen worden volstaan met het vastleggen van relevante gegevens op een voorgedrukt formu-

lier, te hechten aan het dubbel van de dagvaarding, in die gevallen waarin geen schriftelijk vonnis gewezen behoeft te worden.

De bewindsman verwees naar zijn reeds gedane toezegging dat hij de Hoge Raad en de procureur-generaal over de voorstellen van de commissie-Da Costa advies zal vragen en zich dan nader zal beraden. Voorts was hij van mening dat men wel dient te beseffen dat realisering van dit voorstel ten aanzien van de stempelvonnissen een verzwaring in plaats van een verlichting van het bestaande systeem zou inhouden.

Hij had hierbij het oog op stempelvonnissen in zeer eenvoudig liggende zaken waarin b.v. met een boete van enkele tientallen gulden is volstaan. Overigens vond hij dit laatste bezwaar overkomelijk.

De voorzitter gaf aan het slot van het overleg de commissie in overweging eerst de uitslag van de nadere overwegingen van de bewindsman af te wachten alvorens eindverslag uit te brengen. De commissie kon zich met dit voorstel verenigen.

Aldus vastgesteld, 28 augustus 1973.

GEERTSEMA
 W. SCHOLTEN
 VAN SCHAİK
 WOLFF
 GOUDSMIT
 GEURTSEN
 ROETHOF
 HEIJMANS
 HAAS-BERGER
 K. A. KEUNING
 VAN DAM
 G. M. P. CORNELISSEN
 HONIG VAN DEN BOSSCHE
 JURGENS
 SALOMONS
 DE VRIES.